

İSTANBUL'DAKİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI İLE İLGİLİ BİR DURUM TESPİTİ ARAŞTIRMASI

Prof.Dr. Ayla OKTAY* Yrd.Doç.Dr. Rengin ZEMBAT***

Öğr.Gör. Alev ÖNDER** Öğr.Gör.Yıldız GÜVEN**

Öğr.Gör. Leyla FATHİ***

GİRİŞ

En geniş anlamıyla "çocuğun doğumundan ilköğretime başlayıncaya kadar geçen süre içindeki tüm eğitimsel etkinlikler" okulöncesi eğitim diye adlandırılabilir.

Doğumu izleyen ilk 6 yılın insanın hayatındaki en önemli dönemlerden biri olduğu ve bu dönemdeki bakım ve eğitimin insanın, gelecekte nasıl biri olacağını önemli oranda belirlediği fikri, günümüzde uzmanların büyük bir çoğunlukta kabul ettikleri bir görüş haline gelmiştir. Bu nedenle çocuğun bu ilk yıllarda beslenmesi ve bakımı kadar, sevgi görmesi ne kadar önemli ise, uygun çevre koşulları içinde yaşaması ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilecek şekilde eğitilmesi de o derece önemlidir.

Konuya bu açıdan bakıldığında, insanı yönlendirmelere en fazla açık olduğu bebeklik ve ilk çocukluk döneminde şekillendirme olgusu, her dönemde olduğundan daha fazla önem taşımaktadır.

Çağdaş ve demokratik toplumun gerektirdiği, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, yeteneklerini kullanma becerisine ve kültürel değerlere sahip, sağlıklı nesiller yetiştirmek, okulöncesi çağdaki çocukların eğitimine gereken önemi vermekle sağlanabilir. Bugün gelişmiş ülkelere bakıldığında bu konuda örgün ve yaygın eğitimin çok dikkatli planlandığı ve uygulandığı görülmektedir. Ülkemizde de okulöncesi eğitime verilen önem gün geçtikçe artmaktadır.

Ülkemiz, gelişmekte olan bir yapıya sahip olması nedeniyle hızla değişme süreci içinde bulunmaktadır. İçinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal değişiklikler beraberinde yeni ihtiyaçları ve değerleri de getirmekte, toplum hayatında değişikliklere de yol açmaktadır. Toplumumuzda çalışan anne sayısının artması, çekirdek aile modelinin yaygınlaşması, küçük ve kapalı mekanlar içinde oturulması, çocuğun bakıcı veya anneanne, babaanne gibi akrabalarca yetiştirilmesi yerine, yaşlılarıyla birlikte olabileceği bir ortamda yetiştirilmesini ön plana çıkarmaktadır. Bu durum yeni arayışlar ve çözüm yollarını bulma zorunluluğunu getirmektedir. Bu çözümlerin en başta geleni okulöncesi yaş grubu çocuklarının kurumlarda bakılması ve eğitilmeleridir.

---

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Bölümü Başkanı.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Bölümü Öğretmenliği Bölümü Öğretim Elemanı.

Okulöncesi eğitimine ağırlık verilmesi, daha çok yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Daha çok yatırım yapılması da bu alanda iyi sonuçların alınması yani okulöncesi eğitim alan çocukların daha başarılı, daha yaratıcı, özgüvenli olmaları ile mümkündür (Myers, 1992). Gerek devletin gerekse özel girişimcileri okulöncesi eğitime daha fazla yatırım yapmaları için iyi sonuçların alınması, halihazırdaki okulöncesi eğitim kurumlarının sorunlarının bilinmesi ile yakından ilgilidir. Bu nedenle, okulöncesi kurumların günümüzdeki durumların, çeşitli yönleriyle incelenmesi önemli bir araştırma konusudur.

Yukarıda da belirtildiği gibi ülkemizde okulöncesi eğitime verilen önem giderek artmaktadır. Bu önem VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) nda da vurgulanmıştır. Örneğin, okulöncesi eğitimde okullaşma oranının % 8.6'dan %11.5'e çıkarılması hedeflenmiştir (Konaklı, 1992). Kanımızca okullaşma oranının artırılması ile birlikte, halen faaliyette bulunan okulların eğitim kalitelerinin belirlenmesinin yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde, özellikle büyük kentlerde okulöncesi eğitim kurumları sayısal olarak gün geçtikçe artmaktadır. Okulöncesi eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulu ve anasınıfı olarak, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı çocuk evleri, kreş ya da yuva adı altında hizmet vermektedirler. Ayrıca fabrika, belediye ve üniversiteler ile resmi kuruluşların kendi bünyelerinde çeşitli yasa ve yönetmeliklerce okulöncesi eğitim kurumlarını açtıkları görülmektedir.

İstanbul ilinde sayılan yaklaşık bin civarında olan okulöncesi eğitim kurumu mevcuttur. Bunlar bağlı oldukları kurumlar yönetim ve içerik açısından farklılık göstermektedirler.

Çalışmamızda İstanbul ilindeki okulöncesi eğitim kurumlarının niteliksel ve niceliksel özelliklerini saptamak amaçlanmıştır.

Okulöncesi eğitiminde fiziksel çevrenin önemli olduğu görüşünden hareketle (Dowling ve Dauncey, 1984) çalışmamızda, İstanbul'daki anaokullarının fiziki koşullarının incelenmesi anlamlı olarak görülmüştür.

Araştırma sonuçlarının, ilgililerin dikkatini çekerek, bu konuda gerekli olan denetim, hizmet-içi eğitim vb. faaliyetlerin daha yapıcı ve yaygın bir şekilde uygulanmasında yararlı ve etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İstanbul ilinin kapsadığı tüm okulöncesi kurumlarının sayılarını tesbit ederek, bu kurumların fiziksel, yönetsel ve içerik açısından incelenmesi ve durum saptamasının yapılmasıdır.

Araştırmanın genel amacına ulaşabilmek için aşağıdaki soruların cevaplanmasına çalışılacaktır.

1. Kurumlara göre okulların dağılımı nedir?
2. Okulların fiziksel konum ve donanım özellikleri nedir?
3. Okullarda yeterli materyal var mıdır?
4. Okullarda çalışan personel kimlerden oluşmaktadır?

5. Öğretmenlerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri, hizmet-içi eğitime katılımları, mesleklerinden memnun olma özellikleri nedir?

6. Yöneticilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, hizmet-içi eğitime katılım oranları nedir?

Araştırmanın Önemi

Mevcut okulöncesi eğitim kurumlarının yeterliliklerini tesbit etmek okulların ve ilgili denetleyici kurumların dikkatini bu konuya çekmek kanımızca önemlidir. Böylece okulöncesi eğitime kalite yönünden katkıda bulunacak değişiklikleri gündeme getirmeyi umuyoruz.

Araştırmanın Sayıltıları

1. Bu araştırmanın İstanbul'daki okulöncesi eğitim kurumlarının özellikleri konusunda genel bir bilgi vereceği düşünülebilir.

2. Araştırmada kullanılan anket formlarının durum tesbit çalışmalarında yeterli olduğu düşünülmektedir.

3. Araştırma örnekleminin, tüm evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

4. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin formlardaki soruları objektif olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

5. Okulların fiziksel donanımı ile ilgili özelliklerin gözlem metodu ile belirlenebileceği düşünülmüştür.

6. Araştırma kapsamına alınması düşünülen okullar ile araştırmaya katılan okul sayısının farklı olabileceği varsayılmıştır. Bunun nedenleri arasında kayıtlardan saptanan anaokullarının kapanmış olma olasılığı, bazı anaokulu yöneticilerine ulaşılmaması yada araştırmaya katılım konusunda istekli olmamaları sayılabilir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, İstanbul'daki 3-6 yaş grubu çocuklarının kabul edildiği Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel anaokulları, ilkokulların anasınıfları ve kız meslek liselerinin uygulama anaokulları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı özel çocuk evleri, çocuk yuvalarını kapsamaktadır. Çalışma Bakanlığının izni ile açılmış olan kurumların bünyelerindeki okulöncesi eğitim kurumları araştırma kapsamı içine dahil edilmemiştir. Ulaşılmaya çalışılan okulöncesi kurumlarının tamamı İstanbul ili sınırları dahilindedir.

Yukarıda sözü edilen nedenlerle, başlangıçta saptanan tüm kurumlara ulaşmak mümkün olmamıştır.

Yöntem

Bu bölüm, araştırmanın evren ve örneklemini, veri toplamada kullanılan araçların tanıtımı, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasını kapsamaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın genel evreni İstanbul ilindeki okulöncesi eğitim kurumlarıdır. Çalışma evreni ise Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel anaokulları, ilkokul bünyesindeki anasınıfları

ve kız meslek liselerinin uygulama anaokulları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı gündüz bakımevleridir.

İlgili müdürlüklerdeki okul kayıtları ile çevre taramasıyla araştırmamıza dahil olacak okul sayısı 522 olarak tespit edilmiştir. Örneklemimize dahil edebildiğimiz okul sayısı ise 282 olmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı belirlendikten sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Bölümü 4. sınıf öğrencileri ve öğretim elemanları tarafından incelenmesi önemli görülen özellikler belirlenmiş ve daha sonra üç ayrı anket formundan oluşan veri toplama araçları geliştirilmiştir.

Çalışmada kullanılan anket formları;

1. Okulun Fiziksel Konum ve Donanımını Değerlendirme Formu
2. Okul Yöneticisini Tanıtma Formu
3. Okul Öğretmenini Tanıtma Formu

şeklinde son şeklini almıştır.

Anket formları geliştirildikten sonra, öğrenciler anket ve gözlem yolu ile veri toplama teknikleri konusunda, standardizasyonu sağlamak amacı ile eğitilmişlerdir.

Veri toplama 1993 Mayıs ayı içerisinde 24 öğrenci tarafından gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama sırasında I. form (Okulun Fiziksel Konum ve Donanımını Değerlendirme Formu) öğrencilerin gittiği okulu gözlemlemesine dayanarak, öğrenci tarafından, diğer iki form ise ilgili kişiler tarafından doldurulmuştur.

Öğrencilerin gruplar halinde topladıkları veriler bir araya getirilerek kesin sonuçlar elde edilmiştir.

Verilerin analizi, veriler sınıflandırılarak frekanslarının belirlenmesi ve yüzdelerin hesaplanması ile yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analiz sonuçları sunulmuştur.

1. Okulların Fiziksel Konum ve Donanımlarına İlişkin Bulgular:

Çalışma kapsamına alınan okulların bulunduğu yerleşim alanları araştırıldığında %51.5'inin orta sosyo-ekonomik düzeydeki yerleşim merkezlerinde, %33'ünün üst sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerde % 15.5'inin ise sanayi ve gecekondu bölgelerinde bulunduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel koşulları ile ilgili olarak aşağıdaki bulgular elde edilmiştir?

Bahçe özellikleri ve büyüklüğü ile ilgili bulgular Tablo 1 ve 2'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Okulun Kendine Ait Bahçesi Var mı?

	N	%
Evet	87	44.8
Hayır	107	55.2

Tablo 2: Bahçe Büyüklüğü Çocuk Sayısına Göre Yeterli mi?

	N	%
Yetersiz	33	19.5
Orta yeterlikte	26	15.4
Yeterli	110	65.1

Tablo 1'de görüldüğü gibi anaokullarının % 55.2'sinin bahçesi olmadığı, % 44.8'inin bahçesi olduğu görülmüştür. Bahçesi olan okulların bahçe büyüklüğünün çocuk sayısına göre yeterli olup olmadığına bakıldığında (Tablo 2) %65.1'inin yeterli, % 19.5'inin yetersiz, % 15.4'ünün orta yeterlilikte olduğu saptanmıştır.

Ayrıca okulların bahçelerindeki oyun materyalleri araştırıldığında (Tablo 3). % 21.1'inde salınacak, aynı oranda kaydırak, % 17.7 oranında tahteravalli, % 16.3 oranında tırmanma merdiveni, % 15.9 oranında kum havuzu bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Okul Bahçesinde Mevcut Olan Malzemelerin Dağılımı

Bahçedeki Mevcut Malzemeler	N	%
Kum havuzu	47	15.9
Salınacak	62	21.1
Kaydırak	62	21.1
Tahteravalli	52	17.7
Tırmanma merdiveni	48	16.3
Su havuzu	12	4.1
Diğer	11	3.7

Bahçedeki materyallerin çocuk sayısına göre yeterli olup olmadığı araştırıldığında %50'sinin yetersiz, %28'inin yeterli, %21.8'inin orta yeterlilikte olduğu saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan okulların mimari özelliklerine bakıldığında, okulların %49.7'sinin çok katlı binaların zemin katında olduğu, % 18.4'ünün müstakil iki katlı binalar, %12.4'ünün 3 katlı müstakil binalar, %11.9'unun çok katlı binanın üst katında, %7.5'inin ise tek katlı müstakil binalar şeklinde olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Okul Binalarının Mimari Özelliklerine Göre Dağılımları

Binanın Şekli	N	%
Tek katlı müstakil	15	7.5
İki katlı müstakil	37	18.4
Üç katlı müstakil	25	12.4
Çok katlı binanın zemin katı	100	49.7
Çok katlı binanın üst katı	24	11.9

Okul binaları yapısal olarak incelendiğinde, %76.2'sinin betonarme, %16.8'inin kerpiç, %2.5'inin ahşap, %4.5'inin ise başka malzemelerden yapılmış olduğu saptanmıştır.

Okulların %55.6'sının bina içinde çocukların kullanmak zorunda oldukları merdiven bulunduğu, %44.4'ünün merdiven bulunmadığı görülmüştür.

Merdiven bulunan okullarda yapılan inceleme sonucunda %57.4 oranında merdiven başlarının kapıyla korunmamış olduğu %42.6'sının kapıyla korunmuş olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde bu okullardaki trabzan aralıkları incelendiğinde %36.5 oranında tam güvenli, %30.4 oranında oldukça güvenli, %33'ünün ise güvenliksiz olduğu görülmüştür.

Okullardaki tuvalet ve lavabolarla ilgili incelemenin sonucuna göre, %44.4'ünün tuvalet ve lavabolarının yetersiz olduğu, %43.4'ünün her ikisinin de yeterli olarak bulunduğu %6.6 oranında sadece tuvalet yeterli, %5.6'sının sadece lavabo yeterli olarak tesbit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Anaokullarında Tuvalet ve Lavabo Sayısının Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

	N	%
Her ikisi de yetersiz	87	44.4
Sadece tuvalet yeterli	13	6.6
Sadece lavabo yeterli	11	5.6
Her ikisi de yeterli	85	43.4

Tuvalet ve lavaboların çocukların boyuna uygunluğu incelendiğinde, %53.1'inde her ikisinin de uygun olduğu, %27.3'ünde her ikisinin de uygun olmadığı, %10.3'ünde sadece lavaboların, %9'unda sadece tuvaletlerin uygun olduğu görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6: Tuvalet ve Lavaboların Çocukların Boyuna Uygunluğu

	N	%
Her ikisi de uygun değil	53	27.3
Sadece tuvaletler uygun	18	9.3
Sadece lavabolar uygun	20	10.3
Her ikisi de uygun	103	53.1

Mutfak ve yemekhanelerle ilgili olarak elde edilen bulgulara göre ise, okulların %74'ünde mutfak varken, %26'sında mutfak için özel bir mekan ayrılmadığı görülmüştür.

Yemek yenen mekanların çocuk sayısına uygunluğu araştırıldığında, %58.1'inin yeterli olduğu, %32.8'inin orta yeterlilikte, %9.6'sının ise yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Okullardaki masa ve sandalyelerin %96.9'unun çocukların boyuna uygun olduğu %3.1 gibi az bir oranda ise boyutların uygun olmadığı saptanmıştır.

Yemekhane ile ilgili diğer bir boyut olarak öğretmenlerin yemeklerini çocuklarla birlikte aynı masada yeyip yemedikleri araştırıldığında %68'inin çocuklarla aynı masada yedikleri, %32'sinin ise çocuklarla birlikte oturmadıkları saptanmıştır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, sofrada kullanılan malzemelerin nitelikleri (tabak, bardak, çatal, kaşık) incelendiğinde, okulların %46.7'sinin metal tabak, %20 porselen tabak, %41.6'sının cam, %35.6'sının metal bardak %86.7'sinin metal çatal, kaşık kullandığı saptanmıştır.

Tablo 7: Çocukların Yemekte Kullandığı Aletlerin Dağılımı

		N	%
Tabak	Plastik	36	18.5
	Metal	91	46.7
	Cam	29	14.9
	Porselen	39	20
Bardak	Plastik	42	19.2
	Metal	78	35.6
	Cam	91	41.6
	Porselen	8	3.7
Çatal	Plastik	12	7.6
Kaşık	Metal	137	86.7
Bıçak	Cam	9	5.7
	Personel	0	0

Okulların % 75.9'unda yangın söndürme araçlarının bulunduğu %24.1'inde ise bulunmadığı görülmüştür. Aynı şekilde okulların %31.2'sinde yangın merdiveni mevcut iken %68.8'inde yoktur.

İlkyardım malzemeleri, tamir araç ve gereçleri ise %53.9 oranında yeterli olup %46.1'inde yetersizdir.

Okullarda gün ışığı ile aydınlanma oranı %61'inde yeterli, %32'sinde orta yeterlilikte, %7'sinde yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Okul binalarının ısıtılması konusundaki bulgular ise, okulların %60.8'i yeterince ısıtıldığını, %32.5'i orta yeterlilikte, %6.7'si ise yeterli ısıtıldığını ortaya koymuştur.

Oyun odalarının havalandırılması ile ilgili incelemelerin sonuçlarına göre, okulların %97.2'si pencereleri açılarak, %1.1'i klima ile %1.7'si ise aspiratör ile havalandırılmaktadır. Binaların havalandırılma düzeyleri ele alındığında %60.5'inin yeterli düzeyde, %30.8'inin orta düzeyde, %8.7'sinin de yetersiz düzeyde havalandırılmakta olduğu görülmüştür.

Okulların % 18'inde spor için ayrı bir alan varken, %81.9'unda ayrı bir alan yoktur. Aynı şekilde okulların % 20.1'inde spor için kapalı bir alan varken, %79.9'unda bulunmamaktadır.

Elde edilen bulgulara göre, anaokullarının %19.4'ünde spor için gerekli malzemelerin bulunduğu, %86.6'sında bulunmadığı görülmüştür.

Okulların %26.7'sinde spor için kullanılan alanın büyüklüğü yeterli olup, %73.3'ünde yetersiz olduğu saptanmıştır.

Okullarda çocukların kazalara yol açabilecek araç gereçlerden (elektrik prizleri, ocak, soba vb.) korunmaları incelendiğinde %47.7'sinde korunduğu, %52.3'ünde ise korunmadığı görülmüştür.

2. Yöneticileri Tanıtma Formuna İlişkin Bulgular

Araştırma sonucunda yöneticilerin %55'inin erkek, %45'inin ise kadın olduğu saptanmıştır.

Yöneticilerin eğitim düzeylerine bakıldığında (Tablo 8) %27'sinin okulöncesi ile ilgili olmayan meslek dallarından (İngilizce Öğretmenliği, Mühendislik, İşletme, Resim vb.) mezun oldukları görülmüştür. %20'sinin anaokulu ön lisans mezunu, % 13'ünün kız meslek lisesi mezunu olduğu, %12'sinin ilkokul mezunu oldukları saptanmıştır.

Tablo 8: Yöneticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	N	%
Normal Lise	12	4.5
KML Çocuk Gel.Böl.	35	13
Anaokulu Ön Lisans	52	20
Anaokulu Lisans Tam.	1	0.3
Çocuk Gelişimi	11	4
Sos.Hiz.Yük.Ok.	3	1
Psikoloji	13	5
Pedagoji	17	6
Psi.Dan. ve Reh.	10	4
İlkokul Öğret.	33	12
Limme	7	3
Diğer	71	27

Yöneticilerin hizmet-içi eğitime katılım oranları araştırıldığında %37'sinin böyle bir eğitimi hiç almadığı, %22'sinin bir kez, %12'sinin 2 kez, %18'inin 4'ten fazla hizmet-içi eğitime katıldıkları görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 9: Yöneticilerin Hizmet-İçi Eğitime Katılım Sıklığı

	N	%
Hiç	91	37
1 kez	53	22
2 kez	29	12
3 kez	14	6
4 kez	13	5
4'ten fazla	44	18

Yöneticilerin kurumlarında öğretmenlere yönelik olarak verdikleri hizmet-içi eğitimin sıklığı ile ilgili veriler incelendiğinde (Tablo 10) yöneticilerin %10'unun hafta bir, %20'sinin ayda bir, %26.5'inin yılda bir, %16.5'inin yılda iki, %27 oranında ise yılda bir kezden daha seyrek olduğu saptanmıştır.

Tablo 10: Yöneticilerin Öğretmenlere Sağladıkları Hizmet-İçi Eğitim Sıklığı

	N	%
Haftada bir	20	10
Ayda bir	40	20
Yılda iki	33	16.5
Yılda bir	53	26.5
Diğer	54	27

Okullarda öğretmenin dışında çalışmakta olan diğer personelin dağılımı incelendiğinde %21 oranında bakıcı anne, %12.5 oranında aşçının çalıştığı görülmüştür. Bu da bakıcı annelerin yuvalarda önemli oranda sorumlu oldukları ortaa çıkarmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11: Anaokullarında Yönetici ve Öğretmen Dışında Çalışan Personel Sayısı

Psikolojik Danışman	17	2.8
Psikolog	40	6.7
Eğitim Uzmanı	30	5
Sosyal Çalışmacı	12	2
Doktor	25	4.2
Hemşire	14	2.4
Diyetisyen	13	2.2
Beden Eğitimi Öğretmeni	34	5.7
Müzik Öğretmeni	50	8.4
Resim Öğretmeni	31	5.2
Bale Öğretmeni	42	7
Yabancı Dil Öğretmeni	42	7
Bilgisayar Öğretmeni	26	4.4
Aşçı	74	12.5
Sekreter	20	3.4
Bakıcı Anne	124	21

III. Öğretmenleri Tanıtma Formuna İlişkin Bulgular:

Öğretmenlerin cinsiyetlerine bakıldığında % 100'ünün kadın olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin yaşları incelendiğinde ise % 13.5'inin 21-30 yaşlar arasında olduğu, % 36.4'ünün 31-40 yaş, % 10'unun, 41-50 yaşlar arasında olduğu saptanmıştır. Geri kalanın ise daha az oranlarda diğer yaş dilimlerine dağıldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin eğitimleri araştırıldığında, Tablo 12'de görüldüğü gibi % 36.8'inin anaokulu ön lisans % 36.8'inin kız meslek lisesi mezunu oldukları %5.6'sının normal lise, %4.6'sının anaokulu lisans tamamlama, % 3.6'sının kız teknik yüksek okulu çocuk gelişimi mezunu oldukları ve diğerlerinin çeşitli branşlardan geldikleri saptanmıştır.

Tablo 12% Öğretmenlerin Eğitimi Düzeylerine Göre Dağılımı

	N	%
Normal	22	5.6
Anaokulu Ön Lisans	143	36.8
KML Çocuk Gel. Böl.	143	36.8
Anaokulu Lisans Tam.	18	4.6
Çocuk Gel. (Kız Tek.Y.O.)	14	3.6
Sosyal Hiz.Y.O.	1	0.25
Psikoloji	8	2.1
Pedagoji	6	1.5
Psi.Dan. ve Reh.	5	1.3
İlkokul Öğr.	8	2
Limme	3	1
Diğer	17	4.3

Öğretmenlerin hizmet-içi eğitim programlarına ne oranda katıldıkları araştırıldıklarında Tablo 13'te görüldüğü gibi % 43.4'ünün böyle bir programa hiç katılmadığı, % 12'sinin iki kez katıldığı saptanmıştır.

Tablo 13: Öğretmenlerin Hizmet-İçi Eğitime Katılımı Sıklığı

	N	%
Hafta bir	21	9.6
Ayda bir	39	17.8
Yılda bir	59	27
Yılda iki	50	22.8
Diğer	50	22.8

Öğretmenlerin kendilerini mesleki açıdan ne derecede yeterli hissettikleri ile ilgili bulguların ortaya koyduğuna göre, öğretmenlerin % 55'inin oldukça, % 41'inin çok, %4'ünün ise kendilerini mesleki açıdan az yeterli hissettikleri saptanmıştır.

Tablo 15'te görüldüğü gibi öğretmenlerin meslek seçimini etkileyen etkenler incelendiğinde %54.4'ünün çocukları çok sevmesinin, % 21.8'inin çocukların okulöncesi eğitim almalarının önemine inanmalarının %20.3'ünün eğitimi bu konuda yapmış olmalarının rol oynadığı görülmüştür.

Tablo 15: Öğretmenlerin Bu Mesleği Seçmelerine Etki Eden Faktörler

	N	%
Çocukları sevmek	235	54.4
Okulöncesi eğitimi önemli bulmak	94	21.8
İş bulma olanağının kolay olması	15	3.5
Aldığı eğitimin bu konuda olması	88	20.3

Öğretmenlerin, "Farklı bir alanda çalışma imkanınız olsaydı hangi alanda çalışmayı isterdiniz?" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, %67.'sinin mesleklerini değiştirmeyecekleri %28.9'unun biraz düşüneceği cevapları alınmıştır.

TARTIŞMA

Günümüzde bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler eğitime olan talebi her geçen gün arttırmakta, eğitime yeni boyutlar ve işlevler kazandırmaktadır. Bunlardan biri de okulöncesi eğitimidir. Okulöncesi eğitim büyük ölçüde aile içinde gerçekleşir. Ancak, özellikle annenin çalıştığı ailelerde veya büyük şehrin çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kaldığı ortamlarda okulöncesi eğitim kurumlarına büyük ihtiyaç vardır.

Okulöncesi eğitim kurumlarının oluşturulması, bir yandan okulöncesi çağındaki çocukların ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için evin dışında eğitim imkanları hazırlamak, diğer yandan anne babaların ihtiyaçlarını ve tabeplerini karşılamak amacına yöneliktir. Okulöncesi eğitim kurumu, çocuk için yeni bir oyun ortamı, yeni arkadaşlar, yeni yetişkinlerle tanışma imkanı veren, onun yaşam alanını genişleten zengin deneyim ortamı sağlayan yerdir.

Ülkemizde, halen okulöncesi çocuklarının ve onların ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere açılmış anaokulları ve anasınıfları, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı hizmet verirken, çocuk yuvası, gündüz bakımevi çocuk kulübü adları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü'nün denetiminde açılmış özel ve resmi okulöncesi eğitim merkezleri, bunun yanısıra da işyerleri tarafından açılan kurumlar vardır.

Çalışmamız sonucunda İstanbul ilinde okulöncesi eğitim kurumlarının %51.5'i gibi büyük bir oranı orta sosyo-ekonomik düzeydeki yerleşim merkezlerinde, %33'ünün üst sosyo-ekonomik düzeydeki yerleşim merkezlerinde, %15.5 gibi az bir oranda sanayi ve gecekondu bölgelerinde hizmet verdikleri saptanmıştır. Bu sonuçlara göre orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde babamın yanısıra annesinde çalışıyor olmasının, bu hizmetin orta düzeydeki bölgelerde yaygınlaşmasında neden olduğu düşünülebilir.

Okulların fiziksel koşulları araştırıldığında, %49,7 gibi büyük bir oranda çok katlı binaların zemin katının, %7,5 gibi az bir oranda tek katlı mustakil binaların okulöncesi eğitim kurumu olarak kullanıldığı saptanmıştır. Binaların fiziksel koşulları çoğunlula ideal bir okulöncesi eğitim kurumunun sahip olması gereken niteliklerden yoksundur. Okulöncesi eğitim kurumlarının çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek büyüklükte, tek katlı mustakil ve bahçesi olan binalarda açılmış olması gerekmektedir. İstanbul gibi büyük bir şehirde bu vasıftaki binaların sayılarının giderek azalması, bu kurumları apartman dairelerinde

hizmet vermeye zorlamaktadır. Okulların bahçesi olup olmadığı ya da bahçesi olanların da çocuk sayısına uygunluğu araştırıldığında sahip oldukları oyun bahçesi niteliklerinin yeterli olmadığı görülmüştür. Okullarda spor için ayrılmış bir mekan yok denilecek kadar azdır, ayrılan mekanlar ise yetersizdir. Bahçe materyallerinin de yetersiz olduğu, daha çok salıncak, yaydırak ve tahtaravalli bulunduğu, bunların sayısının da çocuk sayısına oranla yetersiz olduğu saptanmıştır. Okullarda oyun bahçesi, spor alanları gibi mekanların yetersizliği, çocukların bedensel gelişimleri açısından olumsuzluk arz etmektedir.

Düşme yuvarlanma gibi kazalara karşı güvenlik açısından merdiveni olan okullar incelendiğinde de merdiven başarının iyi korunmadığı merdiven trabzanlarının güvenli olmadığı belirlenmiştir. Kazalardan korunma önlemleri araştırıldığında ise, %52.3 oranında okullarda elektrik prizi, kalorifer veya soba, cam vb. gibi alanların yeterince korunmadığı saptanmıştır.

Tuvalet ve lavaboların ise, okulların %44,4'ünde yetersiz olduğu, çocuk sayısına ve boylarına uygun olmadığı tesbit edilmiştir. Mutfak ve yemekhanelerin, çocuklara ait masa ve sandalyelerin çocuk sayısına ve boylarına uygun olduğu saptanmıştır.

Yemek yerken kullanılan çatal, bıçak ve vb. gibi malzemeler incelendiğinde , çoğunlukla metal tabak, bardak ve çatal, kaşık kullanıldığı görülmüştür. Porselen tabak, cam bardak ve plastik bardak, tabak kullanımı daha azdır.

Okulların gün ışığı ile aydınlanma oranları yüksektir, ısıtılma da çoğunlukla iyi yapılmaktadır.

Okul yöneticilerinin bir kısmı okulöncesi eğitimi alanında eğitim görmüş iken %27 gibi bir oranda da okulöncesi ile ilgili olmayan (mühendislik, işletme, resim vb.) branşlardan mezun oldukları görülmüştür. Yöneticilerin mesleki eğitimleri çeşitlilik gösterirken okulöncesi ile ilgili konularda hizmetiçi eğitim alma düzeyleri de azdır. Bu sonuçlar, okul öncesi eğitim kurum yöneticilerinin yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Yöneticileri hiç olmazsa yıl içinde en az 2 kez hizmet içi eğitim alarak konularında bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Böylece son gelişmeleri ve yenilikleri kurumlarında uygulama fırsatı bulabileceklerdir.

Okullarda yönetici ve öğretmen dışında çalışan personele bakıldığında sıklıkla bakıcı annelerin çalıştığı, psikolog, sosyal uzman gibi elemanlara yer verilmediği görülmüştür. Tüm Türkiye çapında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre de (Baykan ve diğerleri, 1993). Ülkemizde okulöncesi kurumlarda en çok bulunan personel bakıcı annelerdir.

Öğretmenlerin özellikleri incelendiğinde % 100'ünün kadın olduğu görülmüştür. Bu meslekte çalışan erkek elemana rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin yaşları incelendiğinde de % 53,5 gibi büyük oranının 30 yaşın altında olduğu saptanmıştır. Bu oranlar ışığı altında genç yaştaki öğretmenlerin daha sonra deneyim kazanarak yönetici olduklarını ya da başka bir alanda çalıştıklarını düşünebiliriz.

Öğretmenlerin çoğunluğunun ya Anaokulu Ön lisans yada Kız Meslek Lisesi mezunu oldukları görülmüştür. Bu branşlar dışından gelen kişilerin de öğretmen olarak çalıştırılmakta oldukları da tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin % 43,4'ü gibi bir oranının hizmet içi eğitime katılmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin bu konuda bilinçlendirilmeleri, yeni bilgilerle donatılmaları gereklidir. Ancak bu şekilde çocukların en iyi şekilde eğitilebilmeleri sağlanabilir.

Öğretmenleri mesleklerini icra ederken kendilerini yeterli bulup bulmadıkları araştırıldığında %55'inin kendilerini yeterli bulduğu, ellerinde imkan olsa idi başka bir alanda çalışmak isteyip istemedikleri araştırıldığında ise %67,4'ünün kesinlikle değiştirmeyeceği saptanmıştır. Bu sonuçlar, öğretmenin mesleğinden ve bu kurumlarda çalışmaktan mutluluk duyduğunu göstermektedir. Burada çalışma ortamının sıcaklığı, öğretmenin çocukları sevmesi ve onlarla birlikte olmaktan zevk alması öğretmenin mesleğini devam ettirmesinde önemli noktalar. Okul öncesi eğitimde, öğretmenin çocukları ve mesleğini sevmesinin önemi, uzmanlar tarafından da vurgulanmaktadır (Robinson, 1983; Oktay, 1991).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Çalışmamızda, okulöncesi eğitim kurumlarının çoğunun özel okul ve anasınıfları olduğu ve bu kurumların daha çok orta sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerde hizmet verdiği bulunmuştur.

Okulların fiziksel konumlarının ideal standartlarda olmadığı, materyallerin yetersiz olduğu, belirlenmiştir. Oysa ideal bir okulöncesi kurumu özellikle havadar, aydınlık, çocukların rahatlıkla hareket edebilecekleri bir alana sahip olmalıdır (Bilir, 1993). Yöneticilerin okulöncesi eğitimi ile doğrudan ilgili bölümlerden mezun olmadıkları saptanmıştır. Araştırmamız kapsamına alınan yöneticilerin % 55 oranında erkek olması, örneklemimize giren okulların çoğunluğunu anasınıflarının oluşturması ve bu okullardaki yöneticilerin de erkek olmasına bağlanabilir. Öğretmenlerin çoğunluğu meslek lisesi (çocuk gelişimi bölümü) ve anaokul ön lisans mezunu iken, bir kısmı da ilkokul öğretmenleri ya da başka meslek dallarından gelen elemanlardır.

Yönetici ve öğretmenlerin meslekleri ile ilgili hizmet-içi eğitime katılma oranları çok düşük bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçları, örneklemimize giren anaokullarındaki güvenlik, araç ve gereçlerinin, ilkyardım malzemelerinin, yangın söndürme araç ve gereçlerinin nitelik ve nicelik açısından gerekli şartlara sahip olmadığını ortaya koymuştur. Küçük çocukların kendilerini koruma konusunda yetersizlikle gözönüne alındığında, sözü edilen bütün bu araç ve gereçlerin daha yeterli bir düzeye çıkarılmasının gereği açıktır. Okulöncesi yöneticilerinin hizmet-içi eğitimlerinde bu konulara da ağırlık verilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin cinsiyetlerine bakıldığında %100'ünün (tamamının) kadın olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre okulöncesi öğretmenliği toplumumuzda hala kadınlara özgü bir meslek dalı olarak görülmektedir. Oysa, çağımızda değişen koşullarda, küçük çocukların çevresinde sadece kadın yetişkin modellerin değil, erkek yetişkin modellerin de bulunması, onların daha sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesi açısından önemlidir.

Öneriler

Okulöncesi eğitim kurumlarının açılışında ve hizmet verdikleri sürece denetimlerinin yapıpıcı ve düzenli bir şekilde ilgili müdürlüklerce yapılması yararlı olacaktır.

Hizmet-içi eğitim programları sık ve düzenli aralıklarla yapılmalıdır.

Yöneticilerin ve öğretmenlerin hizmet öncesi bu alanda eğitim almış kişiler arasından seçilmiş ve meslekteki çalışmaları sırasında ciddi ve programlı bir şekilde hizmet-içi eğitime alınmaları yararlı olacaktır.

Bununla ilgili olarak üniversitelerin "Anaokulu Öğretmenliği" bölümlerinden mezun veya bu alanda lisans üstü çalışma yaparak uzmanlaşmış öğretmenlerin okullardaki artan istihdamı, verilen eğitimin kalitesini yükseltebilir. Halihazırdaki yöneticilerin ve öğretmenlerin hizmet-içi seminerlerle eğitilmeleri de, okulöncesi eğitimden beklenen yararların sağlanması, daha sağlıklı ve temel eğitime hazır becerilerle donatılmış çocukların yetiştirilmesi yönünden önemlidir.

KAYNAKLAR

BAYKAN,S.,E. Ömerođlu, F.Şahin, N. Turla ve A. Turla Türkiye'de Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Durum Tespit Araştırması Sonuçları", **Okulöncesi Eğitim**. MEB Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara: 1993.

BİLİR,Ş. "Okulöncesi Eğitimin Önemi ve Yararları", **Okulöncesi Eğitim**. MEB Okul öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara: 1993.

DOWLING, M.and DOUNCEY, E. **Teaching 3-9 Year Olds. Theory Into Practice**. Sussex: Word, Lock Educational Ltd. 1984.

KONAKLI, N. "Kalkınma Planlarında ve Yıllık Programlarda Okul öncesi Eğitim", 8. **YA-PA Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: 1992.

MYERS, R. **The Twel Who Survive**. London: Routledge, 1992,

OKTAY, Ayla."Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Sorunları ve Önerileri", **YA-PA Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri II-III**. İstanbul:1982.

OKTAY, Ayla. "Okulöncesi Öğretmen Özellikleri ve Öğretmen Yetiştirme", **YA-PA 7. Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: 1991.

ROBISON, F.Helen. **Exploring Teaching in Early Childhood Education**. London: Allyn and Bacon Inc., 1983.